

אכילת בשר חזיר לחולה שחפת

ה ש א ל ה : האם מותר לחולה שחפת לאכול בשר חזיר, מתוך אמונה שזה מהווה רפואה למחלה?

ת ש ו ב ה : „כלל גדול הוא בדין זה, שאין מתרפאין באיסורין דאורייתא בדרך אכילה ושתייה או בדרך הנאתן, אלא בשלושה תנאים יסודיים, והם: (א) חולה שיש בו סכנה; (ב) רפואה ידועה או על פי מומחה; (ג) שאין להשיג רפואה זאת בהיתר כמו באיסור“.

ס"א — חולה שיש בו סכנה

המחבר מוכיח מהסוגיא בפסחים כ"ה, ב', וש"ע יו"ד קנ"ה, ב', שמותר להתרפא בכל האיסורים במקום סכנה וגם אם אין סכנת מיתה קרובה, „אלא שממנה תוכל להתהוות סכנת מוות הרי זה כחולה שיש בו סכנה“ וכן מוכיח המחבר לגבי הלכות שבת, שמותר לחלל השבת במקום סכנה, אע"פ שלא מדובר במצב שיגרם למות מידי. זאת בניגוד לדעת רבינו ירוחם, שאוסר חלול שבת מדאורייתא, אם אין סכנה עתה, אע"פ שיכול לבוא בעתיד לידי סכנה. על כך כתב הרא"ש (יומא פ"ח, ס"י יג): „וגראה לי, דחומרא גדולה היא זאת בספק נפשות, דאין לך רופא שיאמר אם לא יאכל שמא ימות אלא הרופא דרכו לומר אם לא יאכל אפשר שיכביד החולי ויסתכן“.

מכאן מסיק המחבר „לענין מחלת השחפת, שאע"ג שאינה מחלה מסוכנת... מכל מקום הואיל וחוסר הטפול מביא לידי סכנת מיתה או אפילו מיתה קרובה, הרי היא בכלל מכה שבחלל הגוף, שנקראת מחלה מסוכנת לענין שבת ולענין רפוי במאכלות אסורות“.

ס"ב — רפואה ידועה

המחבר מוכיח על פי המשנה ביומא, פ"ד ע"א, ופירוש המשניות לרמב"ם שם, כי „כל רפואה מדעית, שהתאמתה בנסיון קרוב, ואפילו אם היא נאמרה

עפ"י אדם שאינו רופא, אלא שכך מקובל לו... מרפאין בה ומחללין עליה את השבת. אבל רפואה סגולית, כגון בשר חמור לחולה ירקון, או חצר הכבד של כלב שוטה לנשוך ממנו אין מרפאים בהם, דאינם אלא דמיוני טעות רפואה, ולא רפואה". ומתוך הלכות אחדות ברמב"ם (הל' יסודי התורה ה, ו; שבת ב, א; שביתת העשור ב, ח), מפורש, שאין מאכילים את החולה דבר שהוא אסור מן התורה אלא בתנאי שהמחלה ידועה שהיא מסוכנת... ואין מרפאין בדבר האסור אלא על פי רופא אומן שבאותו מקום, אבל לא על פי קבלה שבעל פה איש או אשה". אכן, המחבר מוכיח, שאין צורך בקביעת רופא אם נודע שהמחלה היא מסוכנת, ובלבד שיאמרו שזו היא רפואה מדעית ולא סגולית. בהמשך מביא המחבר משו"ת הלכות קטנות, ח"א, סימן ק"צ, שהתיר שתיית חלב בהמה טמאה לחולי אסתמה, כי לדעת הרופאים בזמנו זוהי רפואה בדוקה. המחבר חולק על כך וסבור שאסתמה איננה בגדר מחלה שיש בה סכנה, ובפרט, "שעתה התברר הדבר, שאין ברפואה זאת [של שתיית חלב בהמה טמאה] ממש ואין מרפאין לחולי אסתמה אפילו אם אמרו הרופאים שהוא חולי שיש בו סכנה". המחבר דן בדברי הרמ"א (יו"ד, סי' קנ"ה), והט"ו (שם, סק"כ) ומסיק: "מכל האמור יוצא לדין, שאין מרפאין בדבר האסור אלא על פי רופא מומחה... אבל רפואה שהיא מקובלת על פי השמועה, או אפילו מפי נסיון אין מתרפאין בה אלא בדבר המותר ואין בזה משום דרכי האמורים, אבל לא בדבר שהוא אסור מן התורה או אפילו מדרבנן".

פ"ג — ריפוי בדבר אסור במקום שאפשר לעשות הרפואה בהיתר

המחבר מצטט את תשובות הרשב"א (ח"ג, סי' רי"ד) ודברי הרמ"א (יו"ד סוסי' קנ"ה) ומסכם: "מדברי שניהם למדנו, שדוקא במקרה שהשהיה להשגת הדבר המותר הוא זמן קצר, הוא שאין מרפאים בדבר האסור... אבל אם יצטרך לשהות זמן ארוך [מותר גם בדבר האסור]". המחבר מתפלפל בסוגיות הקשורות לשבת, ליום הכפורים ולפסח, ולפי זה הדר דינא, שבמקום חולי מותר להתרפאות באיסור אע"פ שאפשר להתרפאות בהיתר".

המחבר מביא משו"ת שמש צדקה, חיו"ד, סי' כ"ח, שדן במפורש בשאלה זו בכמה דוגמאות ומסקנתו להתיר לחולה שאין בו סכנה רפואת איסור.

מסקנת המחבר: "לפיכך, בחולה שיש בו סכנה מרפאין בדבר אסור כל זמן שהחולה נמצא במצב סכנה בהול, או שאין רפואה של דבר המותר מצויה לפנינו. ואם הוא חולה שאין בו סכנה אין מתרפאין בדבר אסור אפילו שלא כדרך הנאתם אם אפשר להשיג רפואה כזו בדברים המותרים במשך זמן קצר".

סכום התשובה: (א) מחלת השחפת... בכל זאת היא בכלל מחלה מסוכנת... ולכן מתרפאין בכל דברים שמרפאין, אפילו אם הם אסורים מן התורה ואפילו בדרך הנאתם. וזה בשני תנאים: (1) שרופא מומחה או מדע רפואי מצוה רפואה זאת, שהתאמתה בנסיון, ושחולה זה הוא נגוע במחלה זאת; (2) שלא מצויה לפנינו רפואה אחרת דומה לה... לפיכך נראה לי ודאי, שאסור להתרפא באכילת בשר חזיר".

(שו"ת משפטי עזיאל, מהדו"ת, חיו"ד, ח"א, סי' כ')